

روز شمار جنگ ایران و عراق

کتاب بیت و جتم

آمار و ناری عملیات والفجر ۴

تجهیز عراق به جنگنده های پاندارد، تهدید ایران به بستن تنگه هرمز

آشپور ماه مهر ۱۳۶۲

یعقوب نعمتی، حجت الله کریمی، محمد جواد اکبر پور

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سرشناسه	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
عنوان و نام پدیدآور	آماده‌سازی عملیات والفجر ۴: تجهیز عراق به جنگنده‌های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز شهریور ۲۲ تا مهر ۱۳۶۲/ یعقوب نعمتی، حجت‌الله کریمی، محمدجواد اکبرپور؛ تهیه و نشر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
مشخصات نشر	تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۱۲۲۲ ص: مصور، جدول.
فروست	روزشمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب بیست و هفتم.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۶۵-۳ ربال: ۴۲۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فبیا
یادداشت	کتابنامه.
یادداشت	نمایه.
عنوان دیگر	تجهیز عراق به جنگنده‌های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز (شهریور ۲۲ تا مهر ۱۳۶۲).
موضوع	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- گاهشماری
موضوع	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- عملیات والفجر ۴
شناسه افزوده	نعمتی وروجتی، یعقوب، ۱۳۵۸ -
شناسه افزوده	کریمی، حجت‌الله، ۱۳۶۱ -
شناسه افزوده	اکبرپور، محمدجواد، ۱۳۶۴ -
شناسه افزوده	روزشمار جنگ ایران و عراق؛ ج. ۲۷.
رده بندی کنگره	۳۹۴ ج. ۲۷، ۲۵۹ س / DSR ۱۶۰۲
رده بندی دیویی	۹۵۵ ۱۴۳۰
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۶

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

روزشمار جنگ ایران و عراق: کتاب بیست و هفتم

آماده‌سازی عملیات والفجر ۴

تجهیز عراق به جنگنده‌های سوپراتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز

یعقوب نعمتی، حجت‌الله کریمی، محمدجواد اکبرپور؛ تهیه و نشر مرکز

ناظر علمی: حمیدرضا فراهانی ■ ویرایش ادبی: هانیه مرشدی

همکاران آماده‌سازی: مریم سادات نجفی (صفحه‌آرایی) ■ سعید حساری (نمایه) ■ ویرایش گرافیک: سحر پور (گزینش عکس)

لیتوگرافی: فرآیند گویا ■ چاپ: قلم آذین ■ صحافی: فرد ■ ناظر چاپ: محمد بهرامی

چاپ اول: ۱۳۹۴ ■ تعداد: ۵۰۰ نسخه ■ قیمت: ۴۲۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-5443-65-3

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۶۵-۳

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

- ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۳۱
- ۲- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، مجتمع ناشران فخر رازی، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
- ۳- خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

فهرست روز شمار

صفحه

عنوان

۱۷

پیشگفتار

۱۹

مقدمه

صفحه

عنوان

صفحه

عنوان

۴۶۱ ۲۳ شهریور ۱۳۶۲

۷۳ ۱ شهریور ۱۳۶۲

۴۷۷ ۲۴ شهریور ۱۳۶۲

۹۳ ۲ شهریور ۱۳۶۲

۴۹۷ ۲۵ شهریور ۱۳۶۲

۱۰۷ ۳ شهریور ۱۳۶۲

۵۱۵ ۲۶ شهریور ۱۳۶۲

۱۱۹ ۴ شهریور ۱۳۶۲

۵۳۳ ۲۷ شهریور ۱۳۶۲

۱۳۱ ۵ شهریور ۱۳۶۲

۵۵۱ ۲۸ شهریور ۱۳۶۲

۱۵۱ ۶ شهریور ۱۳۶۲

۵۶۷ ۲۹ شهریور ۱۳۶۲

۱۵۱ ۷ شهریور ۱۳۶۲

۵۸۹ ۳۰ شهریور ۱۳۶۲

۱۸۸ ۸ شهریور ۱۳۶۲

۶۱۳ ۳۱ شهریور ۱۳۶۲

۲۱۳ ۹ شهریور ۱۳۶۲

۶۳۷ مهر ۱۳۶۲

۲۲۷ ۱۰ شهریور ۱۳۶۲

۶۵۳ مهر ۱۳۶۲

۲۴۱ ۱۱ شهریور ۱۳۶۲

۶۶۹ مهر ۱۳۶۲

۲۶۱ ۱۲ شهریور ۱۳۶۲

۷۰۱ مهر ۱۳۶۲

۲۸۵ ۱۳ شهریور ۱۳۶۲

۷۲۵ مهر ۱۳۶۲

۳۰۱ ۱۴ شهریور ۱۳۶۲

۷۵۷ مهر ۱۳۶۲

۳۱۷ ۱۵ شهریور ۱۳۶۲

۷۷۹ مهر ۱۳۶۲

۳۳۷ ۱۶ شهریور ۱۳۶۲

۸۰۳ مهر ۱۳۶۲

۳۵۷ ۱۷ شهریور ۱۳۶۲

۸۲۷ مهر ۱۳۶۲

۳۷۷ ۱۸ شهریور ۱۳۶۲

۸۴۵ مهر ۱۳۶۲

۳۹۳ ۱۹ شهریور ۱۳۶۲

۸۶۳ مهر ۱۳۶۲

۴۰۷ ۲۰ شهریور ۱۳۶۲

۸۸۳ مهر ۱۳۶۲

۴۲۱ ۲۱ شهریور ۱۳۶۲

۹۰۱ مهر ۱۳۶۲

۴۳۹ ۲۲ شهریور ۱۳۶۲

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۱۰۱۵	۱۹ مهر ۱۳۶۲	۹۲۷	۱۴ مهر ۱۳۶۲
۱۰۳۷	۲۰ مهر ۱۳۶۲	۹۴۳	۱۵ مهر ۱۳۶۲
۱۰۶۳	۲۱ مهر ۱۳۶۲	۹۵۵	۱۶ مهر ۱۳۶۲
۱۰۸۳	۲۲ مهر ۱۳۶۲	۹۶۹	۱۷ مهر ۱۳۶۲
		۹۸۹	۱۸ مهر ۱۳۶۲

صفحه	عنوان
۱۰۹۷	گزارش رز شمار (فشرده اهم مطالب)
۱۱۷۵	فهرست (انما احوال)

فهرست نقشه‌ها

صفحه	عنوان
۸۷	محدوده عملیات مهندسی لشکر ۷ ولی عصر (عج) در منطقه زید
۸۸	محدوده عملیات مهندسی لشکر ۱۹ فجر در منطقه طیب
۸۹	محدوده عملیات مهندسی لشکر ۲۵ کربلا در منطقه طلائیه
۱۸۳	منطقه عمومی عملیات والفجر ۴ - دهانه شیلر
۱۸۵	منطقه عمومی عملیات والفجر ۵ انجام نشده - دربندیخان
۴۶۴	تشکیل مثلث پدافندی ارتش عراق در مناطق لری، گرمک تا سورن
۷۸۱	محدوده عملیات والفجر ۵ انجام نشده در منطقه عمومی دربندیخان
۷۸۳	منطقه عمومی عملیات والفجر ۴ - دهانه شیلر
۹۰۴	کالک دستور عملیاتی والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر

پیشگفتار

پس از چند سال تلاش، مراحل محقق، تدوین، ارزیابی، ویرایش، آماده‌سازی و تهیه عکس‌ها و نقشه‌های کتاب بیست و هفتم از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق به پایان رسید و با عنوان *آماده‌سازی عملیات*، مجلد ۴: *تجهیز عراق به جنگنده‌های سوپراتاندر*؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز آماده انتشار شد.

کتاب حاضر ۵۳ روز از دوران جنگ ایران و عراق را بررسی می‌گیرد و در مجموع شامل ۸۵۲ گزارش درباره جنگ و موضوعات مربوط به آن در دوره زمانی ۱۳۶۰/۱/۱ تا ۱۳۶۲/۷/۲۲ است. برای بهره‌گیری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

۱. مقدمه کتاب شامل جمع‌بندی مهم‌ترین موضوعاتی است که در گزارش‌های مختلف در سراسر کتاب بدان‌ها پرداخته شده است.

۲. هرروز از روزشمار به‌منزله یک فصل و شامل چندین گزارش و تفسیر و تحلیل وقایع همان روز است که در پایان آن، فهرست منابع و مآخذ مطالب همان روز درج شده است. همچنین برخی از توضیحات ضروری درباره بعضی گزارش‌ها که در قالب متن روزشمار نمی‌گنجید، در پاورقی یا در ضمیمه پایان همان روزشمار آمده است.

۳. پس از متن اصلی کتاب، چکیده‌ای از مطالب کتاب با عنوان "گزارش روزشمار" درج شده است که شماره‌هایی نظیر شماره گزارش‌های متن کتاب دارد و دستیابی به مطالب موردنظر را آسان می‌کند. در پایان کتاب نیز فهرست راهنمای موضوعی (اعلام) آمده است. همچنین عکس‌هایی از صحنه‌های وقایع و اشخاص ذکرشده در گزارش‌ها، در کتاب چاپ شده است.

۴. برای آگاهی بیشتر از سیر و شیوه تحقیق و تدوین مجموعه روزشمار، مطالعه مقدمه کتاب اول (پیدایش نظام جدید) و ضمیمه کتاب دهم (هجوم سراسری) ضروری است.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس ضمن درخواست علو درجات برای راویان شهید، از همه کسانی که در مراحل مختلف تحقیق و تدوین و آماده سازی کتاب با نویسندگان و مرکز همکاری کرده اند، از جمله هانیه مرشدی (ویراستار ادبی)، مریم سادات نجفی (صفحه آرایی)، زهرا سادات دربح گل، (بانک اطلاعات و عکس)، محمد محدپور (گزینش عکس)، اکبر رستمی و حسن باقر پور (تهیه نقشه ها) و نیز زهرا گل محمدی، معصومه رحیمی، زینب سادات موسوی، سجاد نخعی و سعید حصاری سپاس گزاری می کند.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱۳۹۴

مقدمه

کتاب بیست و هفتم از مجموعه روز شمار جنگ ایران و عراق با عنوان آماده سازی عملیات والفجر ۴؛ تجهیز عراق به جنگنده های سوخاتو؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز مهم ترین رویدادهای ۵۳ روز از دوران جنگ تحمیلی شامل، برزهای یکم شهریور تا بیست و دوم مهر ۱۳۶۲ را در بر می گیرد. این کتاب در ۸۵۲ گزارش، اصلی ترین وقایع بازه زمانی مذکور را در حوزه های گوناگون جنگ از جمله نظامی، سیاسی، اقتصادی ... بررسی می کند.

باتوجه به ماهیت جنگ، یک سری موضوعات، در دوره های مشترک جلدهای مختلف مجموعه روز شمار جنگ ایران و عراق را تشکیل می دهند، با این حال، ماهیت این موضوعات در مقاطع مختلف جنگ شکل متفاوتی به خود می گیرد و علاوه بر آن در هر مقطع نیز رویدادهایی خاص، فضای کلی آن دوره را تحت الشعاع قرار می دهند. از این منظر، اخبار مرتبط با واگذاری پنج فروند هواپیمای سوپراتاندارد فرانسوی به عراق و تهدید ایران به بستن تنگه هرمز در روز بیست و دوم حملۀ عراق به تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک با استفاده از هواپیماهای مذکور را می توان از مهم ترین محورهای کتاب بیست و هفتم روز شمار برشمرد. در واقع به نظر می رسد در این دوره باتوجه به فشار اقتصادی سنگینی که ادامه جنگ بر سیستم حکومتی عراق و ساختار کلی این کشور وارد می ساخت، عراق به دنبال اعلام آتش بس و پایان جنگ بدون پرداختن به موضوعات مهمی که ایران بر آن پافشاری می کرد؛ یعنی شناسایی و اعلام متجاوز، تعیین غرامت و تنبیه تجاوزگر بود و از این رهگذر در هر موقعیتی، آمادگی کامل خود را برای آتش بس فوری اعلام می کرد. از مدتی قبل، جنگ ایران و عراق تبدیل به یک جنگ فرسایشی اقتصادی شده بود. در این شرایط عراق که از یک سو در پی رهایی از این خفقان اقتصادی بود و از سوی دیگر، اقتصاد ایران را به دلیل صدور

آزادانه نفت از خلیج فارس، دارای نوعی رونق اقتصادی و وضعیت بهتر می‌دید، تنها راه نجات خود را جلب توجه قدرت‌های بزرگ به پایان این جنگ می‌دانست؛ از این رو مقامات عراقی با تلاش برای به‌دست آوردن هواپیماهای سوپراتاندارد فرانسوی - که در صورت تجهیز به موشک‌های اگروسه می‌توانستند ابزاری برای انهدام تأسیسات صدور نفت ایران در جزیره خارک باشند - در صدد برآمدن ایران را از درآمدهای نفتی اش محروم کنند تا شاید از این طریق، ایران حاضر شود پای میز مذاکره نشسته و صلح تحمیلی را بپذیرد. از سوی دیگر، به دنبال ادعاهای عراق مبنی بر انهدام تأسیسات صدور نفت ایران در خارک با به‌کارگیری هواپیماهای سوپراتاندارد، تهدیدهای ایران در مورد بستن تنگه هرمز در صورت عملی شدن این ادعای عراق، به مذاق سران عراق خوش آمد؛ چرا که به این ترتیب به تعهد کارتر و ریگان (رؤسای جمهوری سابق و فعلی ایالات متحده) برای تضمین جریان صدها میلیارد دلار نفت از شاهراه انرژی جهان، این تهدید ایران عملاً احتمال توجه قدرت‌های جهانی به جنگ خلیج فارس و دخالت آنها در این منطقه را افزایش می‌داد. در واقع، مقامات عراق در نظر داشتند با بیان المللی کردن جنگ از طریق وارد کردن قدرت‌های بزرگ به آن و جلب توجه آنان به ضرورت ادامه رزی این منازعه، روزه‌ای به‌سوی هدف خود؛ یعنی پایان غیرعادلانه جنگ بدون تحقق شرایط ایران حفظ موجودیت رژیم بعثی بکشایند.

در کتاب حاضر بخش عمده‌ای از مطالب به وقایع خاصی اختصاص دارد که برخی از آنها ادامه رویدادهای دوره‌های پیشین هستند؛ برخی دیگر در این دوره شروع شده و به پایان می‌رسند و حوادث دیگری نیز در این مقطع آغاز گشته و در مقطع با مقاطع بعدی طراحی شده برای تدوین روزشمار جنگ ایران و عراق، فرجام می‌یابند. در مجموع، مهم‌ترین حوادث و مسائل نظامی، سیاسی و اقتصادی که در کتاب بیست و هفتم روزشمار به آن پرداخته شده است عبارت‌اند از:

۱. طراحی عملیات‌ها
۲. گلوله‌باران شهرها و حملات هوایی ارتش عراق به مناطق مسکونی ایران
۳. حملات عراق به کشتی‌های تجاری ایران در خلیج فارس
۴. عملکرد گروه‌های مسلح ضدانقلاب و اقدامات نیروهای خودی
۵. آغاز مراحل اجرایی طرح لیبیک یا خمینی
۶. تحویل هواپیماهای سوپراتاندارد به عراق، تهدیدات ایران و احتمال گسترش دامنه جنگ
۷. درخواست‌های پایان جنگ و مواضع جمهوری اسلامی
۸. اقدامات دادگاه بین‌المللی اسلامی
۹. دیپلماسی ایران
۱۰. تحرکات دیپلماتیک عراق
۱۱. بهبود نسبی وضعیت اقتصادی ایران

۱۲. وخامت اوضاع اقتصادی عراق
 ۱۳. مهار نشن نفت از چاه شماره ۳ حوزه نفتی نوروز
 ۱۴. مهم‌ترین رویدادهای داخلی ایران
 ۱۵. مواضع شورای همکاری خلیج فارس و برگزاری مانور نظامی مشترک
 ۱۶. درگیری‌های داخلی لبنان
- در ادامه به اختصار هریک از محورهای فوق تبیین شده است.

۱. طراحی عملیات

پس از عدم انجاح عملیات والفجر مقدماتی، این اندیشه در ذهن فرماندهان نظامی ایران قوت گرفت که با توجه به مزایای ترانایی‌های نظامی دشمن، بدون تغییرات اساسی در شیوه نبرد، ادامه جنگ مشکل حرام بود. بر این رو لازم بود روند عملیات‌ها ادامه یافته تا از پیدایش رکود در جبهه‌ها به مدت زیاد بزرگ‌ترین ضرر ضمن آنکه با تغییر فصل، نیروی کافی به جبهه نمی‌آمد. بنابراین، بایستی عملیات‌های فوارا بهار و تابستان به گونه‌ای طرح‌ریزی می‌شدند که به نیروی کمتری نیاز باشد. بدین ترتیب پس از بحث‌های متعدد و بررسی مناطق مختلف مقرر شد، عملیات‌های والفجر ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ اجرا شود. مهم‌ترین مسئله‌ای که در این عملیات‌ها مورد نظر بود، به‌کارگیری نیروی اندک، دادن تأثیرات کم، جلوگیری از وارد شدن ضربه اساسی به توان یگان‌ها و تضمین موفقیت عملیات بود.

از آنجا که آب‌وهوای منطقه جنوب به دلیل گرمای طاقت‌فرسای تابستان عملیات مساعد نبود فرماندهان بر هدف‌های محدودی که بیشتر در مناطق غرب و شمال غرب کشور قرار داشتند، متمرکز شدند. این اهداف عبارت بودند از: منطقه پیرانشهر، با هدف تصرف پادگان حاج‌محمد، بران تا تنگه دربند؛ منطقه سردشت به منظور پاک‌سازی وسیع ضدانقلاب؛ منطقه دهانه شیر با هدف بریدن میان خط دفاعی بر روی ارتفاعات سورکوه و صاف کردن خط مرزی؛ منطقه شمال فصل‌ترین با هدف تصرف ارتفاعات بشکان - کرکس و چند ارتفاع دیگر و منطقه مهران با هدف تصرف ارتفاعات جنوب کانی سخت تا قلعه آویزان و خارج کردن شهر مهران از محاصره دشمن و نیز فراهم ساختن امکان تردد از جاده دهلران - مهران، قرارگاه‌های تابع قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) هریک از این مناطق را شناسایی کرده و پس از برآورد نیروی مورد نیاز برای اجرای عملیات در آنها، جمع‌بندی خود را به قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) ارائه کردند. علاوه بر این، در شمال خلیج فارس نیز دو هدف مورد بررسی قرار گرفت که یکی تصرف اسکله‌های البکر و العمیه و دیگری عبور از اروندرود و انهدام تجهیزات دشمن در دهانه شهر بندری فاو بود.^{*} بدین ترتیب، در میان مناطق بررسی شده در جبهه‌های شمالی،

* اجرای عملیات در شمال خلیج فارس پس از بحث و بررسی بسیار بنا به دلایلی به تصویب نرسید.

میانی و جنوبی، منطقه پیرانشهر برای عملیات والفجر ۲، منطقه مهران برای عملیات والفجر ۳، منطقه پنجوبین برای عملیات والفجر ۴، منطقه دربندیخان برای عملیات والفجر ۵ و منطقه شمال خلیج فارس برای عملیات والفجر ۶ انتخاب شدند.

از سوی دیگر، فرماندهی کل سپاه که منطقه هور را برای اجرای عملیات گسترده سالانه در نظر گرفته بود، از نیمه نخست سال ۱۳۶۲ به علی هاشمی مأموریت داد تا با ایجاد قرارگاه نصرت به طور سری و پنهانی مقدمات شناسایی و طرح ریزی عملیات گسترده در هورالعظیم را از منطقه جزابه تا طلائییه فراهم کند.

الف) آماده‌سازی عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر

پس از تصویب عملیات والفجر ۴ در دهانه شیلر در بهار ۱۳۶۲، مسئولیت اجرای این عملیات به قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارومیه) واگذار شد، اما بعد از مدتی به علت کثرت مأموریت‌های داخلی و خارجی این قرارگاه در روند آماده‌سازی عملیات والفجر ۴ مشکلاتی پدید آمد. برای رفع این مشکل در اواسط مردادماه ۱۳۶۲، قرارگاهی با عنوان قرارگاه تاکتیکی حمزه به منظور تسریع در سیر آماده‌سازی عملیات، در منطقه مریوان تشکیل و مسئولیت اجرای عملیات دهانه شیلر به آن واگذار گردید. علی‌رسانین از سپاه و سرهنگ امیریگی از ارتش به عنوان فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه معرفی شدند. در آبان‌ماه ۱۳۶۲، دو لشکر ۸ نجف و ۱۴ امام حسین^(ع) از سپاه برای انجام شناسایی و تکمیل طرح عملیات به ترتیب به مناطق بانه و مریوان مأمور شدند. بدین ترتیب، یگان‌های مزبور با اعزام عناصر اطلاعات و عملیات خود در مناطق مرزی مریوان و بانه مقدمات اجرای عملیات والفجر ۴ را فراهم کردند و لشکر ۲۸ کردستان ارتش نیز موظف شد با لشکرهای فوق همکاری کند.

این در حالی بود که در جبهه مقابل، ارتش عراق از ابتدای شهریورماه ۱۳۶۲ و در پی آگاهی از تحرکات و اقدامات یگان‌های ایران در منطقه دهانه شیلر، اقدامات امنیتی را برای پیشگیری از اجرای عملیات آتی ایران انجام داد. در گام نخست، دشمن بمباران‌های مکرر به مریوان به عنوان عقبه استقرار لشکرهای ۸ و ۱۴ سپاه و لشکر ۲۸ ارتش را در دستور کار خود قرار داد؛ اولین حمله هوایی عراق به این منطقه در هشتم شهریورماه به روستای رزب از توابع سروآباد (جنوب شرقی مریوان) آغاز و تا آستانه اجرای عملیات والفجر ۴ روند صعودی پیدا کرد. در گام بعدی، ارتش عراق کوشید با فعال کردن عناصر ضدانقلاب در مناطق بانه و مریوان و همچنین انتشار شایعاتی مبنی بر حمله عراق به مراکز و نقاط مرزی در روند آماده‌سازی عملیات دهانه شیلر اختلال ایجاد کند؛ برای نمونه در چهاردهم شهریور، اخباری درمورد نفوذ نیروهای عراقی در روستای جشنی‌آباد و قلقله مریوان و قصد عناصر ضدانقلاب برای انجام

حمله هماهنگ با ارتش عراق در محور کولان مریوان منتشر شد. علاوه بر این ارتش عراق در اقدامی دیگر تلاش کرد تا با تقویت نیرو و تحکیم خطوط پدافندی خود، جبهه‌های مقابل نیروهای ایران را مستحکم ساخته و امکان تهدید و تصرف شهرهای مهم مرزی نظیر سیدصادق، شانه‌دری، خورمال، طویل، حلبچه و سلیمانیه را از قوای ایران سلب و از جناح‌دهی به ایرانی‌ها اجتناب کند؛ در این زمینه مهم‌ترین اقدام ارتش عراق در محور بانه، تخلیه تدریجی ارتفاعات شرقی و شمالی دهانه شیلر در بازه زمانی ۱۶ الی ۲۶ شهریورماه بود، در حالی که ارتش عراق قصد داشت خطوط پدافندی خود را از ارتفاعات سورکوه به ارتفاعات لری و کنگرک، کانی‌مانگا تغییر دهد، با تعقیب و حمله لشکر ۸ نجف - که در بانه مستقر بود - مواجه شد. این اقدام در رسانه‌ها، با عنوان "عملیات شمال مریوان" بازتاب یافت. در پی این تغییرات، محور شمالی عملیات والفجر ۴ در شمال دهانه شیلر کاملاً دگرگون شد و به‌طور کلی فرصت اجرای مرحله این عملیات دهانه شیلر در محور بانه - فلش حمله از ارتفاعات آسمان‌بین و سورکوه به ارتفاعات لری، کنگرک و گرمک - که در طرح مانور لشکر ۸ نجف پیش‌بینی شده بود از بین رفت. مگر در گزاف اقدامات مهم ارتش عراق در محور مریوان این بود که در تاریخ اول مهرماه، یک گردان و هزار و نه و ۴۲۴ با نفوذ از محدوده بانی‌نوک به ارتفاعات سورن سعی داشت با شناسایی مواضع قوای خودی در محور مریوان، وضعیت نیروهای ایران در محور سورن و پنجوین را ارزیابی کند که با هوشیاری عناصر اطلاعاتی و رزمی لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) و با اجرای تک محدودی به نفع ایران، به نفع ایران رانده شد.

با وجود اقدامات فشرده دشمن به منظور پیشگیری از حمله آتی ایران در منطقه دهانه شیلر، تلاش‌های فرماندهان قرارگاه مقدم حمزه و به‌خصوص لشکر ۸ نجف در محور بانه و لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) در محور مریوان برای شناسایی، طرح‌ریزی و اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ادامه یافت و فرماندهان این قرارگاه در طول شهریورماه با شناسایی‌های انجام شده طرح مانور و سازمان عملیات را در تعامل با فرماندهان قرارگاه نظام دنیا^(ص) تهیه و تنظیم کردند. براساس طرح اولیه قرار بود عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر در دو جبهه بانه و مریوان اجرا شود؛ به این ترتیب در جبهه بانه (شمال دهانه شیلر) یک هدف و در جبهه مریوان (جنوب دهانه شیلر) سه هدف ارتفاعات مارو، پنجوین و سورن تعیین و استعداد کلی عملیات دهانه شیلر ۶۰ گردان متشکل از ۴۵ گردان از سپاه و ۱۵ گردان از ارتش برآورد شد و برای اجرای این عملیات، ۵ قرارگاه تاکتیکی حمزه در نظر گرفته شد.

در پی نخستین حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در منطقه عملیاتی برای بررسی روند آماده‌سازی عملیات والفجر ۴ در سوم مهرماه، تغییراتی در طرح مانور این عملیات پدید آمد. محسن رضایی با تأکید بر اینکه جاده سورن - کانی‌مانگا و جاده بین لری و کانی‌مانگا دو محور کلیدی

منطقه است پیشنهاد کرد با گسترش عمقی مانور دو لشکر ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف به پشت ارتفاع کانی مانگا در داخل خاک دشمن، ضمن دورزدن منطقه، کل دهانه شیلر محاصره شود. روز بعد (۱۳۶۲/۷/۴)، فرماندهی کل سپاه در مذاکرات خود با فرماندهان قرارگاه‌های نجف و حمزه متوجه شد که دو عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و والفجر ۵ در منطقه دربندیخان با مشکل کمبود نیرو و محدودیت زمانی مواجه اند. بدین ترتیب در جلسه فرماندهان قرارگاه‌های خاتم‌الانبیا (ص)، نجف و مقدم حمزه پیشنهاد شد عملیات والفجر ۴ به عنوان تلاش اصلی و عملیات والفجر ۵ نیز به عنوان تک پشتیبانی در نظر گرفته شود. طبق این پیشنهاد، قرار بود ابتدا عملیات والفجر ۵ در منطقه دربندیخان در پنج روز آتی توسط قرارگاه نجف و ده روز بعد، عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر ارسوی قرارگاه مقدم حمزه به مرحله اجرا درآید.

سه روز بعد از تاریخ هفتم مهرماه، اولین جلسه مشترک سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی در حضور فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه خاتم‌الانبیا تهران برای تصمیم‌گیری درمورد سرنوشت اجرای دو عملیات والفجر ۴ و والفجر ۵ برگزار شد. در این جلسه که نقش مهمی در تسریع اجرای عملیات‌های والفجر در منطقه غرب و شمال‌غرب داشت، فرماندهان ارتش و سپاه، منظره‌دستیابی به نتیجه‌ای قطعی، همه راهکارهای موجود برای اجرای عملیات‌های والفجر ۴ و ۵ را بررسی و بدین شکل پیشنهاد دادند:

۱. اجرای قاطعانه طرح‌های عملیاتی (و الفجر ۴ و ۵ به طور کامل و هم‌زمان یا با اختلاف چند روز.
 ۲. حذف یکی از طرح‌ها به منظور اجرای کامل یکی دیگر (یا والفجر ۴ یا ۵).
 ۳. اجرای کامل یکی از طرح‌های مذکور و اجرای یک تک محدود در منطقه‌ای دیگر.
- پس از آنکه فرماندهان ارتش و سپاه به شکل تخصصی و مفصلی سه گزینه فوق را مورد بحث و بررسی قرار دادند، در روز نهم مهرماه، نشست‌های مشترک محسن رضایی و علی صیاد شیرازی با فرماندهان قرارگاهی و یگانی ارتش و سپاه در باختران اداره یافت که نتیجه آن صدور دستور قطعی اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر و نیروهای قرارگاه مقدم حمزه سیدالشهدا بود. در پی ابلاغ قطعی اجرای کامل عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر، مسئولان قرارگاه مقدم حمزه بازدید از قرارگاه‌های پنج‌گانه تاکتیکی حمزه را به منظور بررسی آخرین وضعیت آنها و تهیه مقدمات لازم برای تسریع در روند آماده‌سازی عملیات آغاز کردند. در این مرحله، زمان تقریبی اجرای عملیات والفجر ۴ روز جمعه پانزده مهرماه تعیین شد. این درحالی بود که همچنان دو عنصر کمبود نیرو و محدودیت زمان از مهم‌ترین موانع موجود بر سر راه اجرای موفقیت‌آمیز عملیات والفجر ۴ بود. علاوه بر این، مشکلات مهندسی موجود نیز موجب تغییراتی در مراحل و سازمان رزم عملیات شد به‌طوری‌که محور سورن از مرحله اول عملیات والفجر ۴ در منطقه دهانه شیلر حذف شد.